

Słownictwo i zwroty z wybranych dziedzin

1. Liczebniki i liczby
2. Kolory
3. Nazwy narodowości
4. Języki
5. Dziedziny wiedzy
6. Gry karciane
7. Tonacje muzyczne
8. Miary i wagi
9. Jednostki czasu i daty
10. Zegar
11. Zawody, zakupy i usługi
12. Zdrowie
13. Formy grzecznościowe
14. Nazwy geograficzne
15. Znaki zodiaku

1. Liczebniki i liczby

Nazwy liczb i cyfr

Nazwy liczb i cyfr mogą po polsku odnosić się do:

- *grup osób i rzeczy:*
poszliśmy całą dziewiątką = мы пошли в девятером
- *oznaczeń mieszkań i numerów domów:*
mieszkam pod dziewiątką = я живу в девятой квартире *lub* я живу в девятом доме
- *oznaczeń linii tramwajowych i autobusowych:*
dojedziesz tam dziewiątką = доедешь туда на девятке
- *symboli szkół:*
chodził do dziewiątki = он учился в школе 9
- *nominałów monet:*
masz dwie dwójki/piątki? = у тебя есть две монеты по два/пять злотых?
- *nominałów banknotów:*
rozmienić setkę na dwie pięćdziesiątki = разменять сотню на две купюры по пятьдесят
- *wartości kart w grach:*
dziewiątka pik = девятка пик
dwójka kier = двойка червей
- *rozmiarów odzieży i obuwia:*
nosić dziewiątkę (*o obuwiu*) = носить сорок второй размер
nosić czterdziestkę (*o odzieży*) = носить сороковой размер
- *wieku (zwłaszcza wielokrotności dziesięciu):*
mieć trzydziestkę na karku = стукнуло тридцать
dożyć osiemdziesiątki = дожить до восьмидесяти
- *innych oznaczeń liczbowych:*
żarówka czterdziestka/sześćdziesiątka = лампочка в сорок/шестьдесят ватт
bezpiecznik dwunastka = предохранитель на двенадцать

klucz dwunastka = гаечный ключ на двенадцать
wrzucić jedynkę/dwójkę/trójkę = включить первую/вторую/третью скорость/передачу

- *prędkości:*
jechać osiemdziesiątką = ехать восьмидесят
ograniczenie (prędkości) do siedemdziesiątki = ограничение скорости до семидесяти

Liczebniki główne

Rosyjskie liczebniki o znaczeniu 'tysiąc', 'milion' i więcej w liczebnikach złożonych występują przy dwa, trzy i cztery w liczbie pojedynczej:

dwadzieścia trzy tysiące = двадцать три тысячи
dwa miliony = два миллиона

Liczebniki porządkowe

Używa się ich w podobny sposób:

- *w wyliczeniach:*
trzecie/czwarte/piąte okrążenie = третий/четвёртый/пятый объезд
- *w określeniach dni miesiąca, w formie nijakiej:*
dwunasty/piętnasty maja = двенадцатое/пятнадцатое мая
- *w liczebnikach ułamkowych:*
dwie dziesiąte = две десятых
trzy setne = три сотых
jedna dwunasta = одна двенадцатая
- *w imionach władców:*
Ludwik XV (piętnasty) = Людовик XV (пятнадцатый)
Katarzyna II (druga) = Екатерина II (вторая)
- *W rosyjskich porządkowych liczebnikach złożonych porządkowy jest tylko ostatni człon (po polsku także dziesiątki):*
osiemdziesiąty drugi = восьмидесят второй

W rosyjskich datach:

- nie używa się liczebników porządkowych dla oznaczenia miesiący:

12.05. (dwunastego, piątego) = двенадцатого мая

- dla oznaczenia roku używa się liczebników głównych, porządkowy jest tylko ostatni człon:

tysiąc dziewięćset osiemdziesiąty czwarty = тысяча девятьсот восемьдесят четвёртый

W określeniach godzin nie używa się liczebników porządkowych:

godzina pierwsza = час дня lub час ночи

W zasadzie nie używa się 24-godzinnej rachuby czasu, lecz 12-godzinnej:

godzina siódma = семь часов

godzina dziewiętnasta = семь часов вечера

W języku oficjalnym używa się czasami 24-godzinnych określeń czasu:

godzina osiemnasta = восемнадцать часов

Słowa z członem -tysięczny, -milionowy, -miliardowy itd. są nie tylko liczebnikami porządkowymi, zob. **Złożenia z liczebnikami**.

Ile i tyle

Polski zaimek ile ma po rosyjsku odpowiednik сколько:

ile masz pieniędzy? = сколько у тебя денег?

ile masz książek? = сколько у тебя книг?

W porównaniach zaimkowi tyle odpowiada wyrażenie столько:

mam tyle pieniędzy co wczoraj / co moja siostra = у меня столько денег, сколько было вчера / сколько у моей сестры

mam tyle książek co rok temu / co mój brat = у меня столько книг, сколько было в прошлом году / сколько у моего брата

Niektóre pytania z ile i zdania z tyle tłumaczy się na rosyjski inaczej, np.:

ile ma wzrostu? = какого он роста?

mam tyle samo wzrostu co twój brat = я ростом с твоего брата

Kilka i parę

Polskie liczebniki nieokreślone kilka i parę nie mają dokładnych rosyjskich odpowiedników:

kilkanaście/paręnaście = десятка полтора

kilkadziesiąt/parędziesiąt = несколько десятков

Dużo, niedużo i trochę

Uniwersalnym odpowiednikiem polskiego dużo jest много:

mam dużo przyjaciół/książek/pracy/czasu = у меня много друзей/книг/работы/времени

nie mam dużo czasu = времени у меня немного
mam niedużo przyjaciół = друзей у меня немного

mam niedużo książek = книг у меня немного

mam niedużo czasu = времени у меня немного

mam niedużo pieniędzy = денег у меня немного

Polskiemu trochę odpowiada немного lub сколько-то:

mam trochę przyjaciół = у меня (есть) немного / сколько-то друзей

mam trochę pieniędzy = у меня (есть) немного / сколько-то денег

Złożenia z liczebnikami

Wielokrotność

Regularnymi odpowiednikami polskich przysłówków zakończonych na -krotnie są wyrażenia typu -кратно, в х раз, в х раз:

pięciokrotnie powtórzony = повторённый пятикратно

pięciokrotnie większy = в пять раз больше

Polskie przymiotniki zakończone na -krotny mają tłumaczenia z -кратный:

pięciokrotny medalista = пятикратный медалист/призёр

pięciokrotny wzrost/spadek = пятикратное увеличение/понижение

Liczebność

Polskie przymiotniki odliczebnikowe odnoszące się do liczby lub wartości tłumaczymy w zależności od kontekstu:

dwutysięczny tłum = двухтысячная толпа

dwustutysięczne miasto = двухсоттысячный город

Jeżeli przymiotnik taki odnosi się do wartości banknotu, po rosyjsku dodaje się nazwę waluty, np.:

dwustuzłotowy banknot = банкнот/банкнота и купюра в двести złotych

Określenia czasu i wieku

Złożenia z liczebnikami i nazwami jednostek miary czasu mogą odnosić się do wieku lub do czasu trwania, np.:

dwumiesięczny szczeniak = двухмесячный щенок

dwumiesięczny urlop = двухмесячный отпуск

dziesięcioletni chłopiec = десятилетний мальчик

dziesięcioletnie doświadczenie = десятилетний опыт

Rzeczowniki określające wiek mają różne tłumaczenia. O dzieciach mówimy:

trzynastolatek/trzynastolatka = тринадцатилетний мальчик/тринадцатилетняя девочка

W odniesieniu do zwierząt i rzeczy:

trzynastolatek/trzynastolatka = тринадцатилетняя собака